

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över delbetänkandet Utökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel (SOU 2022:19)

Göteborgs tingsrätt har granskat rubricerat delbetänkande utifrån de utgångspunkter och intressen som tingsrätten och de allmänna domstolarna särskilt har att beakta. Sammanfattningsvis ställer sig tingsrätten i huvudsak positiv till utredningens förslag och delar dess bedömningar. Tingsrätten vill emellertid framföra följande synpunkter.

Straffvärdeventiler för viss flerfaldig brottslighet

Tingsrätten delar uppfattningen att en straffvärdeventil skulle vara effektiv i bekämpandet av viss organiserad brottslighet, tex bedrägerier. Tingsrätten anser dock att det kan finnas tillämpningsproblem med förslaget med hänsyn till svårigheter att på ett tidigt stadie i utredningen kunna bedöma dels straffvärdet för flerfaldig brottslighet, dels om brottsligheten utövats i organiserad eller systematisk form.

Brottskatalogerna utvidgas

Tingsrätten ställer sig frågande till om det är tillräckligt motiverat att grovt jaktbrott ska inkluderas i brottskatalogen med hänsyn till att utredningen anförts om att jaktbrott inte kan beskrivas som systemhotande.

Nya möjligheter att utreda vem som skäligen kan misstänkas

Enligt tingsrätten kan det finnas svårigheter med att tillämpa en straffvärdesventil för flerfaldig brottslighet utan att det finns en skäligen misstänkt. Ett sådant förfarande bör innebära en överhängande risk för att brott räknas samman som senare visar sig inte haft samma gärningsman. Tingsrätten är tveksam till om skälen för ett sådant förfarande är tillräckligt motiverade i utredningen.

Avseende möjligheten att förena tillståndet med villkor lyfter utredningen svårigheten med utformningen av ett sådant när gärningsmannen är okänd. Utredningen utvecklar dock inte några förslag på villkor som tillståndet kan förenas med. Tingsrätten uppfattar att den möjlighet som finns idag att skriva villkor är

svår att använda effektivt. Enligt tingsrätten bör villkorens betydelse som ett faktiskt integritetsskydd inte överskattas.

Hemlig rumsavlyssning och hemlig kameraövervakning kan knytas till en person

Tingsrätten anser att förslaget att tillstånd ska kunna knytas till person är välmotiverat och ställer sig positiv till att det ska krävas särskilda skäl för att ge tillstånd avseende viss person. Utredaren för emellertid ett resonemang som utmynnar i att det kan komma att bli vanligt med tillstånd för både plats och person, varför det kan ifrågasättas vilka de särskilda skälen kan vara.

För det fall tillståndet knyts till en person, och inte en plats, kan domstolen inte kontrollera integritetskränkningen. Detta eftersom det vid tillståndsgivandet inte går att veta var övervakningen kommer ske och hur integriteten för utomstående där kan skyddas. Enligt tingsrätten har utredningen inte i tillräcklig grad resonerat kring svårigheten att sätta upp villkor i tillståndet när det inte är känt på vilken plats avlyssningen eller övervakningen ska ske på.

En möjlighet till interimistiska åklagarbeslut om hemlig rumsavlyssning

Frågan har behandlats i 2013/2014 års proposition och det konstaterades då att även om förslaget skulle vara effektivt stod det inte i proportion till den integritetskränkning som förslaget skulle innebära. Tingsrätten anser inte att nuvarande utredning tillräckligt motiverat varför eller på vilket sätt förhållandena skulle ha ändrats sedan den nämnda propositionen, och därmed inte heller varför det nu skulle vara proportionerligt med en sådan möjlighet till interimistiska beslut.

Utredningen framhåller att mycket få interimistiska beslut av åklagare ändras i efterhand. Dock bör det beaktas att hemlig rumsavlyssning är ett ingripande tvångsmedel och medför en betydande risk för avlyssning av flera utomstående. Tingsrätten anser inte att utredningen i tillräcklig grad har beaktat vad de sammanlagda konsekvenserna blir av detta förslag om även förslaget att rumsavlyssning ska kunna knytas till person införs. En sådan prövning, om det finns särskilda skäl och vilka villkor som det ska förenas med, bör göras av domstolen. Därtill är det olämpligt om åklagare, vid införandet av reglerna, fattar interimistiska beslut innan den nya lagstiftningen hunnit prövas av domstolarna.

Utredningen har inte i tillräcklig grad utrett huruvida jourdomstolar i stället kan pröva denna fråga. Exempelvis har utredningen inte beaktat den utökade kvällsberedskapen som tingsrätterna har sedan den 1 september 2020. Enligt vår uppfattning borde frågan utredas mer, särskilt mot bakgrund av att förslagen ger möjlighet att använda hemliga tvångsmedel i fler fall.

Skyddet för den personliga integriteten

Tingsrätten delar, med reservation för vad som ovan anförts, utredningens bedömning av att de föreslagna ändringarna utgör proportionerliga ingrepp i enskildas rätt till skydd för den personliga integriteten.

Konsekvenser

Tingsrätten delar utredningens uppfattning att förslagen skulle leda till en ökad handläggning av tillstånd till hemliga tvångsmedel. Tingsrätten noterar att hanteringen inte beaktas i resursfördelningsmodellen. Frågan om det kan finansieras inom befintliga anslag är därför svår att bedöma och har säkert olika svar för olika domstolar. Dock anser tingsrätten att utredningen inte har beaktat att den förväntade ökade lagföringen också kommer att belasta de allmänna domstolarna. Särskilt med beaktande av att förslaget syftar till att bekämpa allvarlig brottslighet, bör detta medföra fler stora brottmålsförhandlingar. Sådana huvudförhandlingar bemannas ofta med fler domarresurser och pågår i flera dagar. Dessa föregås ofta av flertalet häktningsförhandlingar. Tingsrätten anser därför att förslaget medför ett ökat resursbehov hos de allmänna domstolarna som inte ryms inom befintlig anslagsram.

Författningsförslaget

Utredningens lagförslag följer visserligen den systematik som redan finns men det bli svåröverskådligt och innehåller flera korsreferenser. Det hade varit välkommet om det i stället hade tagits ett helhetsgrepp för att åstadkomma en tydligare och enklare struktur.

I handläggningen har deltagit chefsrådmannen Märith Bergendahl samt fiskalerna Mariette Vidovic Wallin och Emma Kvartsberg

Märith Bergendahl

Mariette Vidovic Wallin

Emma Kvartsberg